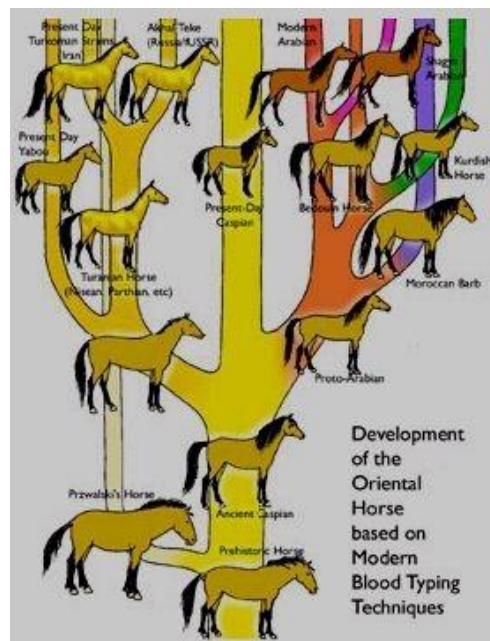

Het Kaspische paard

Een genetische parel uit Iran, de schakel tussen Oost en West

Tot aan 1965 heeft men gedacht dat de Przewalski nog het enige wilde paardenras was dat uit de oertijd was overgebleven. Lange tijd men meende zelfs dat alle huidige paarden- en ponyrassen van het *Equus Przewalski* zouden afstammen. Hoewel deze aanname voor veel paardenliefhebbers onverteerbaar blijft, zegt prof. Bernhard Grzimek in zijn boek “Paarden” dat we ons daar dan maar bij neer moeten leggen. Dankzij vooral door het DNA-testen weten we nu dat dit niet het geval is. Bovendien verschilt het aantal chromosomen van de Przewalski met die van de gewone paarden. Przewalski's hebben 66 en gewone paarden 64 chromosomen. Hoewel kruisingen, net als bij ezels met 62 chromosomen, wel mogelijk zijn. De producten (hybriden) uit die kruisingen zijn echter steriel.

Een kudde Przewalski's. Lange tijd heeft men gemeend dat de bron van onze huidige paarden bij dit oerpaard gezocht moest worden. Wat menig hippoloog al vermoedde is met name door de huidige DNA-test onomstotelijk vast komen te staan dat dit niet het geval kan zijn. Przewalski's tonen vaak de typische zebrastrepen op de benen. Uit de bovenstaande genetische "tree" blijkt dat het Kaspische paard de bron van alle rassen is.

Onze paarden stammen dus niet van het Przewalski paard af. Dit paard heeft bovendien een buitengewoon agressief karakter dat het volkomen ongeschikt maakt om het te domesticeren, laat staan dat het te berijden is. Al onze fokkerijervaringen ten spijt maar wij kunnen geen evolutionair verworven eigenschappen veranderen. Wat we dus wel zeker weten is dat praktisch al onze paardenrassen, alleen de Exmoor pony schijnt een uitzondering te vormen, een Oriëntaalse herkomst hebben. Vast staat ook dat het Arabische paard bij nagenoeg alle rassen en bij de warmbloedrassen ook het Andalusische paard en de Berber een grote rol hebben gespeeld. Alle rassen zijn gevormd met behulp van andere en voornamelijk Oriëntaalse rassen. Het is dus van belang om te weten waar de roots van onze paarden liggen, omdat die kennis ons meer vertelt over onze eigen paarden. Wat ze daarbij uit de evolutie hebben meegekregen en hoeverre wij op die door de evolutie verworven waarden moeten inspelen.

1965

In 1957 trouwde de Amerikaanse Louise Laylin met de Iraanse student Narcy Firouz, die van aristocratische afkomst was. Narcy was een achterkleinzoon van Mozaffar-ud-Din. Shah van de Qajar Dynastie. Nadat beiden hun studie in de USA hadden afgerond, vestigden zij zich in Teheran. Beiden waren met het paardenvirus behept en Louise zette een rijsschool net even buiten Teheran op. Omdat zij ook kinderen de gelegenheid tot paardrijden wilde bieden, zocht zij naar geschikte rijpony's. Importen behoorden echter in Iran niet tot de mogelijkheid. Toen ze dan ook te horen kreeg dat in buurt van de stad Amol aan de zuidkust van de Kaspische Zee, een kleine 200 km van Teheran, zich nog een klein paardenras "Moulecki" ophield, ondernam ze met haar echtgenoot een reis om deze paarden op te sporen.

Louise Firouz(l) op hoge leeftijd in Iran waar zij in 2008 op 74-jarige leeftijd overleed. Dankzij deze bijzondere paardenvrouw is het Kaspische paard herontdekt en kon de genetische schakel naar onze huidige paarden- en ponyrassen worden gelegd. Op de afbeelding rechts het Elburz gebergte waar Louise Firouz, nabij de stad Amol, de eerste Kaspische paarden aantrof.

Zij vond inderdaad twee hengsten en een merrie aan de zuidkust van de Kaspische Zee. Algauw kreeg ze het vermoeden dat ze te maken had met de nazaten van het Kaspische paard dat als uitgestorven gold. DNA van deze paarden werd vergeleken met het DNA van zeer oude botten die bij opgravingen in Hamadan waren gevonden. De voorvaderlijke positie van het Kaspische paard van vandaag werd daardoor herkend. De stad bevindt zich zo'n 400 km ten zuidwesten van Teheran. Hamadan ligt in een groen, bergachtig gebied op een hoogte van 1850 m. aan de voet van de 3574 m. hoge berg. Tussen 1965 en 1974 werden nog 27 van deze paarden gevonden. Deze 'Foundation horses' vormden de basis voor de voortzetting van dit ras buiten Iran. Vandaag leven er buiten Iran, wereldwijd, ongeveer duizend van deze bijzondere paarden, allen afstammelingen van deze Foundation horses. In Nederland zijn er ongeveer veertig Kaspische paarden.

Het Kaspische paard toont fenotypisch veel overeenkomsten met het Arabische paard.

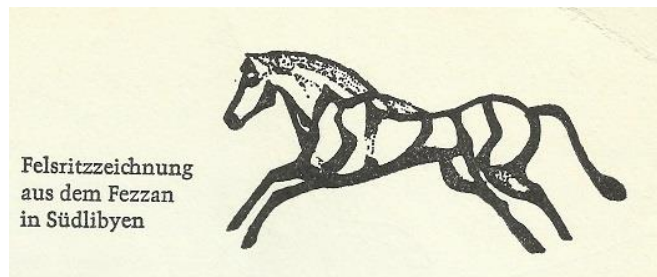
Overeenkomsten

Het Kaspische ras toont veel overeenkomsten met het Arabische paard. De bouw van het Kaspische paard is dat van een klein paard, niet van een pony. Het is een harmonisch, elegant,

intelligent en veelzijdig klein paard. De botstructuur is fijn maar ook dicht, de benen zijn sterk en smal en de hoeven zijn hard. Er zijn markante verschillen tussen de schedel van het Kaspische paard en dat van andere paardenrassen. Er is echter een duidelijke overeenkomst met de schedel van de Arabische volbloed maar ook met die van de Andalusier. De ogen zijn amandelvormig, groot en laag geplaatst. Door zijn bouw heeft het Kaspische paard ruime bewegingen. Bovendien zijn het, zoals alle dieren die zich in een meer bergachtige habitat ophouden, zeer goede springers. Het is een gezond en sterk dier met een vriendelijk, nieuwsgierig karakter. Het is een leergierig en werkwillig paard.

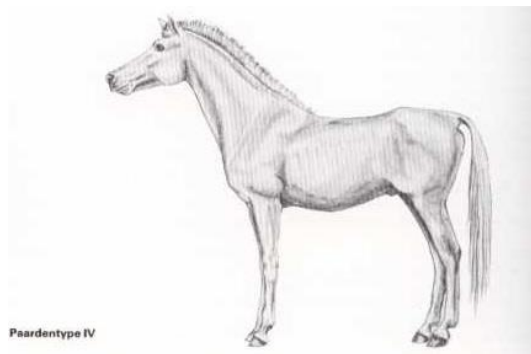
Geschiedenis

Bewijs dat een paard van het Kaspische type al 3.000 jaar voor onze jaartelling bestond, is gevonden in zeer oude geschriften en kunstvoorwerpen. Historici dachten echter dat het Kaspische paard van het toenmalige Perzië al sinds zo'n duizend jaar was uitgestorven. De geschiedenis leert ons ook dat de eerste domesticatie van paarden rondom deze gebieden heeft plaatsgevonden. Toen de Hyksos, een volk uit de buurt van het huidige Bagdad (dat vroeger deel uitmaakte van het grote Perzische rijk), rond 1700 v. Chr. met hun paarden en strijdswagens Egypte binnenvielen, was het paard in Egypte onbekend.

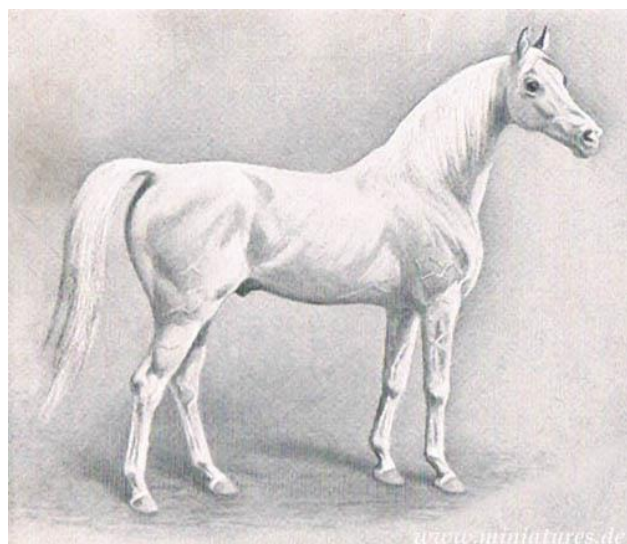
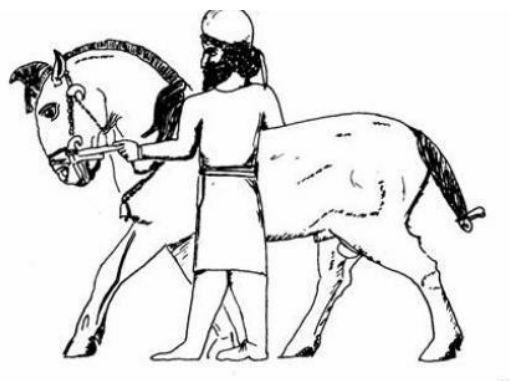
De Egyptenaren maakten pas eerst met de paarden kennis toen de Hyksos (l) het land met hun paarden en strijdswagens veroverden. Deze muurtekening (r) werd in het zuiden van Libië aangetroffen en wordt door de archeologen op ongeveer achtduizend jaar voor Chr. gedateerd.

Vaststaat ook dat op het Arabisch schiereiland oorspronkelijk geen paarden voorkwamen. Men heeft in elk geval tot op heden nog geen skeletten of botten, die dit zouden bevestigen, teruggevonden. In het zuiden van Libië is een muurtekening gevonden van een paard met onmiskenbare Arabische kenmerken. De afbeelding wordt door archeologen op 8000 jaar voor Chr. geschat. Hoe het paard in dat gedeelte van Noord-Afrika verdwenen of uitgestorven is, is tot op heden nog onbekend. Meer westelijk in Noord-Afrika, wat vroeger Barbarije (nu Marokko en Algerije) werd genoemd, hebben het Berberpaard en op het Iberisch schiereiland de Andalusier zich kunnen ontwikkelen. En ook deze Oriëntaalse/Iberische paarden hebben in hun genetische boom weer een schakel met het Kaspische paard dat op zijn beurt weer de schakel vormt tussen het oerpaard en onze huidige paardenrassen. De paarden- en ponytypen maken volgens Speed en Ebhardt allen deel uit van het Equus Caballus die zij in drie ponytypen en één paardentype hebben ingedeeld. De ponytypen hebben zich voornamelijk op het noordelijk halfrond en in oostelijk Azië opgehouden. Het paardentype IV wordt als de voorvader van het Oriëntaalse en dus ook het Kaspische paard gezien en waaruit onze huidige paarden voortkomen.

Volgens Speed en Eberhardt is het door hen in kaartgebrachte Paardentype IV(l) uit de oertijd de voorvader van de Oriëntaalse en daarmee dus ook van het Kaspische paard. De Griekse paarden op de Acropolis tonen onmiskenbaar veel overeenkomsten met dit oertype en het daarvan afgeleide Kaspische paard.

Als we echter naar de grootte kijken dan vallen de huidige Kaspische paarden met een stokmaat van tussen de 1m. – 1.27m. eerder in de pony- dan in de paardenmaat. Toch tonen de paarden die we op de afbeeldingen uit de tijd van koning Darius (522 v. Chr.) en de toenmalige tempels zien een onmiskenbaar groter paard maar wel weer met dezelfde fenotypische kenmerken. Vaststaat dat de Perzen ook de beschikking hadden over een vrij zwaar paard dat het Niseaanse paard werd genoemd. De oorsprong van de Niseaan is niet bekend, waarschijnlijk stroomt er bloed van de Tarpan en het Przewalski door zijn aderen. De paarden werden op de vruchtbare gronden aan de voet van de bergketens in Noordwest-Iran gefokt. Er werd selectief gefokt waardoor een tot dan toe ongekend groot paard met een stokmaat van 1.50 meter ontstond. De paarden werden goed verzorgd en waren gezond en taai. Paarden hebben in Perzië en de omliggende Oriëntaalse landen altijd een belangrijke rol gespeeld. Twee wereldwijd gespeelde sporten hebben hun oorsprong in Perzië: schaken (het woord is afgeleid van het Perzische *sjah* dat koning betekent) en polo. Het is dus niet verwonderlijk dat in beide sporten het paard een hoofdrol speelt.

De Perzen hadden in de oudheid ook de beschikking over een zwaar Niseaans paard dat genetisch geen binding met het Kaspische paard heeft. Dat heeft de veel slankere en elegante Perzische Arabier ontegenzeggelijk wel.

De mummies van de paarden die men in graftombes bij de Egyptische farao's heeft gevonden, variëren in hoogte van 1.40 – 1.50m. Beduidend groter dan de huidige Kaspische paarden. De tocht die Alexander de Grote van Perzië naar India bracht, voerde hem ook langs de streek waar nu het Kaspische paard werd herontdekt. De geschiedschrijvers die Alexander de Grote op zijn tocht vergezelden en ook Herodotus (485 v. Chr.) maakten er reeds gewag van dat deze streek bekend stond om zijn uitstekende paarden. Misschien heeft Alexander daarom zijn tocht langs dit gedeelte van de Kaspische zee gemaakt om uiteindelijk met zijn leger en paarden in India te geraken.

Fig. 13. Leeuwenjacht rond een strijdwagen, ca. 600 v. Chr.

Op de kaart (links) is via de rode lijn de tocht te volgen die Alexander de Grote in Perzië langs het gebied ten zuiden van de Kaspische Zee maakte en waar ruim 2000 jaar later de Kaspische paarden werden herontdekt. Met die paarden (r), die duidelijk verschillen van het zware Niseaanse paarden, gingen de Perzische vorsten op leeuwenjacht.

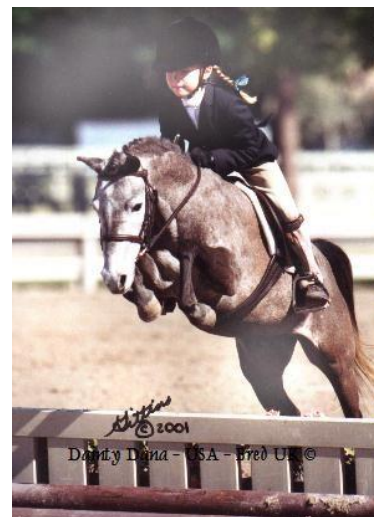
Met die paarden bedreven de Perzische vorsten als vermaak, naast het oorlogvoeren, de leeuwenjacht. In die tijd kwamen de leeuwen dus nog volop voor in Perzië. In Iran is de Perzische leeuw, een wat kleiner broertje van de Afrikaanse leeuw, uitgestorven of beter gezegd uitgeroeid en komt nu alleen nog in het Gir Forest National park in Noordwest-India voor. Leeuwen zijn typische savannedieren die over het algemeen vrij grote herbivoren zoals de in Iran voorkomende onager, paarden maar ook de uitgestorven zebra in Perzië op het menu hadden staan. Een uitstapje naar deze neef van het paard laat zien dat de Kaapse bergzebra beduidend kleiner is dan de steppezebra. Het rijke aanbod van voedsel in de vruchtbare savannes zal daar ongetwijfeld debet aan zijn. Inmiddels zijn de voedselrijke savannes door de rooibouw van de mens tot woestijnen verdroogd en daarmee zijn ook de grote herbivoren en roofdieren, met uitzondering van de Nationale parken, in Iran verdwenen. Het is daarom helemaal niet uitgesloten dat het Kaspische paard uit meerdere typen bestond en dat het steppetype groter was dan zijn broertje uit de meer bergachtige streken. De vrij grote variatie (1m. - 1.27m.) in de stokmaat van de huidige Kaspische paarden zou deze hypothese kunnen rechtvaardigen. En het zou ook een verklaring kunnen zijn waarom de Egyptische paarden van de farao's, die oorspronkelijk uit deze streken afkomstig zijn, groter zijn dan de huidige Kaspische paarden.

De Kaapse bergzebra (1) is beduidend kleiner dan zijn grotere broer van de savanne. Het wandreliëf (ca. 600-500 v. Chr.) staat in het Oudheidkundig Museum te Leiden. Waarschijnlijk een groter Kaspisch (savanne) paard dat ruim 2500 jaar geleden de façade van een tempel in Midden-Perzië sierde. Deze Kaspische paarden hebben aan de wieg gestaan van alle warmbloedrassen. Aan het fraaie front en de harmonische lijnen en vormen is dat goed te herkennen. Het roofdier in front van de ruiter lijkt op een Aziatische cheeta die vroeger veelvuldig voor de antilopenjacht werd ingezet. Vandaar dat de cheeta hier jachtluipaard werd genoemd (foto Bas Ananias).

Exterieur

Het huidige Kaspische paard wordt vanwege zijn grootte en ook voor het gemak vaak “pony” genoemd, maar het is een paard, al is het een miniatuurvorm, met paardeneigenschappen en dito harmonische verhoudingen. Door zijn evenwichtige, harmonische bouw heeft het Kaspische paard een ruime gang, een goede galop, een zeer goede rengalop en beschikt hij over een groot uithoudingsvermogen. Het is daarbij robuust en sober en kan gemakkelijk buiten worden gehouden.

Het Kaspische paard is veelzijdig en voor alle disciplines geschikt. Met name voor kinderen zijn zelfs de hengsten zeer goed handel- en berijdbaar.

Zijn hoofd is kort en bedekt met een fijne, dunne huid, waardoor het droge aanzien krijgt dat gewoonlijk wordt geassocieerd met het Arabische paard en andere woestijnrassen. Hij heeft

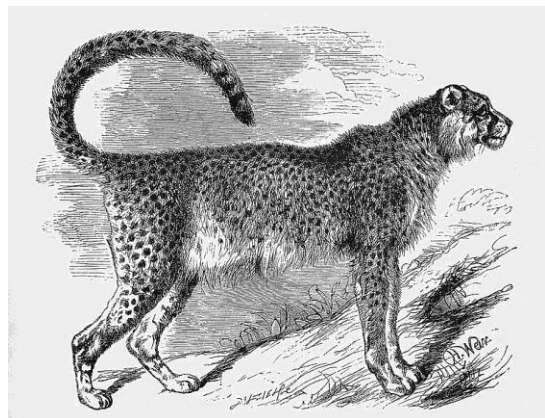
een kleine, spits toelopende snuit met grote, vierkante neusgaten en grote opzij van het hoofd geplaatste donkere ogen. De oren van het Kaspische paard zijn erg kort. De hoeven zijn klein en spijkerhard en hebben zelfs op de meest steenachtige grond geen behoefte aan hoefijzers. Het fundament is zeer goed gevormd en buitengewoon hard. Zijn staart is hoog aangezet, net als bij een Arabier. Het lichaam is slank maar toch heeft het Kaspische paard een diepe, goedgewelfde romp waardoor het Kaspische paard een ideaal rijpaardje voor kinderen is. Bovendien zijn het, net als alle dieren die zich in een meer bergachtig gebied ophouden, zeer goede springers. De meest voorkomende kleuren zijn bruin, schimmel en vos. Soms komen zwart en Isabel voor.

Karakter

Het is een geschikt rijpaardje voor kinderen. Ze hebben zeker temperament, maar zijn erg lief en willen graag voor je werken. Ook de hengsten zijn door kinderen met wat ervaring gemakkelijk te verzorgen en goed te rijden.

Huidige status

Dankzij de bemoeienissen van Louise Firouz zijn de Kaspische paarden naar verschillende werelddelen w.o. Australië en de USA en naar landen in Europa zoals de UK, Zweden Noorwegen, Denemarken, Frankrijk, Duitsland en Nederland (Levend Landgoed NOVA) uitgevoerd. Of hiermee bij de huidige populatie van rond de duizend paarden de genetische diversiteit voldoende blijft gewaarborgd, is nog een andere vraag. De meeste fokkers in deze landen zijn aangesloten bij The International Caspian Horse Society (ICHS) waar ook het land van herkomst Iran bij aangesloten is. Om het ras volgens de evolutiestandaards te behouden zou het Kaspische paard eigenlijk, net als de Przewalski in Mongolië, weer uitgezet moet worden in zijn oorspronkelijke habitat. Iran heeft een vrij groot aantal Nationale Parken en investeert vrij veel geld om zijn ecologische diversiteit te behouden en te beschermen. Het grote Kavir Nationaal Park ligt in het noorden van Iran, niet erg ver van Amol, waar Louise Firouz in 1967 de Kaspische paarden aantrof.

Het Perzische luipaard (l) van de steppes is groter dan zijn Afrikaanse broer en jaagt ook op wat grotere prooidieren. De Aziatische cheeta (r) van een oude Perzische tekening toont verrassend veel overeenkomsten met het eerder geprojecteerde Perzische wandreliëf. Beide dieren worden gelukkig in Iran beschermd en houden het ecologisch evenwicht, waar ook het Kaspische paard een rol in zou kunnen spelen, in de Perzische natuurparken in stand.

Het is een beschermde ecologische zone en zou bij uitstek geschikt zijn om de Kaspische paarden weer in het wild te huisvesten. Dit park herbergt diverse landschappen van Iran zoals de steppen en de woestijnachtige gebieden. Ook zijn in het park verschillende 'safari-achtige' dieren te zien, zoals wolven, schapen, hyena's, het Perzisch luipaard, gazellen en de Aziatische Cheeta. Met het Kaspische paard heeft Iran de genetische sleutel van de paardenrassen in handen en zou bij uitstek het reservoir kunnen zijn om bij de paarden/pony's de door de domesticatie verloren waarden weer te introduceren. De Europese landen zouden in hun fokkerijen gebruik kunnen maken van de uitzonderlijke fysieke en mentale kwaliteiten van het Kaspische paard die in veel fokkerijen verloren zijn gegaan. Het EASP zou hierbij het voortouw kunnen nemen door deze unieke mogelijkheid in haar fokkerijvisie op te nemen en gestalte te geven.

© 2013 Karel de Lange All rights reserved

Voor verdere info zie:

<http://www.caspianhorses.org/> International Caspian Society

<http://www.caspianhorsesociety.org.uk/> Stamboek: The Caspian Horse Society